

Oponentský posudek

Václav Kotek: Muslimský Ježíš. Syn Mariin v základních pramenech islámu. Diplomová práce. Katedra systematické teologie a filosofie KTF UK, 2019.

Předložená práce se zabývá náročným tématem rekonstrukce obrazu Ježíše z Nazareta v Koránu a v dalších islámských textech. Je přehledně rozdělena do čtyř kapitol, nechybí úvod, závěr a ostatní náležitosti.

Formální stránka

Práce vykazuje nedostatky v oblasti překlepů a pravopisných chyb. Na str. 31 (čísla v dalším textu znamenají čísla stran): „ředstavitelům“; 32: chybí tečka za větou; 34: zdvojené slovo „verš“; 43: chybí tečky za zkratkou pro číslo strany v pozn. 155 a 158; 55: slovo „nedopustil“ je mimo větu. V seznamu literatury je článek Maurizia Borrmanse omylem mezi knihami; nerozlišují se prameny a sekundární literatura.

Odkazy na literaturu odpovídají fakultnímu úzu, pokud jde o první výskyt toho kterého díla. Autor však nepoužívá zkrácené citace, což vede k redundanci a ztěžuje orientaci.

Při četbě nejprve zarazí, pak udiví a nakonec zcela znechutí způsob práce s literaturou, která není citována, ale srovnávána. Když však čtenář poslechne aspoň občas lakonickou instrukci „srov.“ a dohledá si patřičné místo, nedopadne to pro autora dobře. Na str. 41 čteme: „Korán ovšem uvádí, že zázrak nekonal Ježíš, ale Bůh“ s odkazem na Hrbkův komentář, kde ovšem stojí: “Slova „z dovolení Božího“ zřetelně naznačují, že zázrak prováděl Bůh, a nikoliv Ježíš“. Kdo tedy tvrdí, že Ježíš v Koránu sám nekoná zázraky? Buď Hrbek, pak se to má citovat v uvozovkách, nebo autor, pak to má ale formulovat jasně a Hrbka citovat v poznámce. Na str. 85 odkazy prostě nesedí – k tomu viz níže.

Na str. 50 je zmínka o moderním perském autorovi. Kdo to je? Určitě ne Parrinder, ke kterému odkazuje nejbližší poznámka pod čarou.

Na str. 55 stojí: „Prorok je v Muhammadově pojetí vyšší stupeň Božího posla. Lze říci, že posel je zároveň prorok, ale ne každý prorok je posel.“ Co jedna věta říká, druhá přímo popírá.

V celé práci je sedmkrát zmiňován Bajdáví, z toho dvakrát s různým datem úmrtí, jde tedy snad o různé autory – kdo jsou, jak je rozlišit? Podobné je to u jména Rází. Na třech místech (str. 31, 37, 64) jsou tři postavy zmíněny celým jménem, jež „Rází“ obsahuje, na str. 52 je však pouze „Rází“, takže není jasné, který z nich (pokud nejde o čtvrtého muže) je míněn.

Obsahová stránka

Práce působí po obsahové stránce celkem přesvědčivě, rekapituluje zmínky o Ježíši v Koránu i v prorokově životopisu a snaží se o přínos vědeckému bádání, pokud jde o písemnou tradici – hadíthy. Zde ovšem autor neuvážil své možnosti a omezený formát diplomové práce, takže prapodivný způsob, jakým dospěl k výběru zkoumaných textů, vlastně tak docela nepřekvapí. Je vlastně třeba pochválit, vzhledem k výše řečenému, že stejně jako verše Koránu autor tyto vybrané texty též přesně cituje, snad dokonce ve vlastním překladu (nikde to ovšem neuvádí). Tematické utřídění má logiku, jen opět chybí zpráva, jakým způsobem se k němu dospělo.

Biografická část postrádá bližší popis novodobých vědeckých pramenů, rozbor těch historických nechybí, je ovšem až na konci kapitoly. Podobné je to v dalších kapitolách. Pod čarou sice zjistíme, z čeho autor čerpá, resp. s čím máme jeho elaborát srovnávat, ale nic bližšího se o těch pramenech nedovíme a už vůbec se nedočkáme vysvětlení, proč byly vybrány zrovna tyto a ne jiné.

Autor se nevyhnul neobvyklým nebo přímo zavádějícím výrazům, např. „nanebevzetí“ Ježíše (str. 43) nebo „předvelikonoční pojetí“ Ježíše (str. 82). Přímo tragická je pak strana 85, kde se zmiňuje „pozměněná“ či „poškozená“ (i s uvozovkami) přirozenost. Obvyklým termínem je v této souvislosti „porušená přirozenost“. Na téže stránce je též věta, kterou dle mého názoru nelze připustit: „Podle křesťanského pojetí se člověk může dostat do nebe na základě součtu několika prvků: víry v Boha, následování Ježíše skutky, spolupráce Boží a plné lidské svobody a aktivity z ní vycházející.“ Každý školák ví, že nelze sčítat hrušky s jablky, tím méně pak víru a skutky. Nedosti však na tom. Pod čarou mezi již kritizovanými výzvami ke srovnávání vynikají dva odkazy na Müllerovu učebnici dogmatiky. Budeme věřit, že jsou jen omylem přehozené, tj. dědičnou vinu „srovnáváme“ s pasáží o soteriologii a naopak věta o vykoupení odkazuje k prvotnímu hříchu. Autorova věta zní: „Ježíš smrtí na kříži, vzkříšením a sesláním Ducha obnovil vztah lidí k Bohu a nabídl tak objektivní vykoupení každému člověku.“ Müller však na str. 383 píše: „Objektivní vykoupení se děje tak, že se Syn Boží při početí způsobeném Duchem stává člověkem, rodí se z Marie, působí na zemi spásu, podstupuje utrpení, umírá, sestupuje k mrtvým, je vzkříšen, vystupuje na nebe, sesílá Ducha a na konci času znovu přijde, aby soudil a dokonal celé stvoření.“ Autor se tedy vůbec nesnažil shrnout – parafrázovat celý článek (str. 376–383 u Müllera), na který odkazuje, ale místo toho prostě zkomolil jeho poslední větu.

Dalším z mnoha příkladů bezpříkladné lehkomyšlnosti při práci s prameny je na str. 84, kde se mluví o tom, že podle Koránu „Je proti rozumu, aby někdo umíral za jiné“. To je srovnáváno s článkem M. Borrmanske s udáním rozsahu stran, ale bez čísla konkrétní strany. Téměř totožná věta je také na str. 50, ovšem bez odkazu. Vystává pak otázka, co všechno je ještě v práci třeba „srovnávat“ s nějakým neuvedeným zdrojem a jak vlastně lze s jistotou určit, co je vlastním dílem autora.

Závěr práce působí trochu kouzlem nechtěného: autor nabízí islámem inspirované poznatky o Ježíši jako nápravu pro vlažné či zklamané křesťany, když v průběhu práce vysvětloval, že Muhammad měl v úmyslu očistit pravé náboženství od omylů a zmatků, které do něho vnesli právě křesťané. Cenné je ovšem upozornění na různé obsahy stejných či podobných pojmů.

Závěr

Je velká škoda, že práce, která svým rozvržením i úvodními pasážemi vypadá velmi nadějně a která mnoha dílčími aspekty svědčí o nemalé erudici autora, vyznívá ve výsledku velmi rozpačitě. Důslednost, s jakou se autor vyhýbá přesným a jasně vymezeným citacím svých zdrojů, je skutečně na pováženou. Některé další věcné nedostatky, zejména zmíněná str. 85, pak mají až diskvalifikační potenciál. Celkové hodnocení se bude odvíjet od průběhu obhajoby.

V Praze dne 15. června 2019

Dr. Ondřej Salvét